

Kindermishandeling

Eindpublicatie preventie en aanpak van
kindermishandeling in Haarlem-Schalkwijk

Utrecht, 28 augustus 2008

Integraal Toezicht Jeugdzaken is een
programmatische samenwerking van:

- Inspectie voor de Gezondheidszorg
- Inspectie van het Onderwijs
- Inspectie jeugdzorg
- Inspectie Openbare Orde en Veiligheid
- Inspectie Werk en Inkomen

INHOUDSOPGAVE

1	Kern van de nota van bevindingen.....	7
1.1	Conclusies	8
1.2	Bestuurlijke boodschap	11
1.3	Uitgangspunten actieplan.....	13
2	Lokaal actieprogramma in Haarlem	17
3	Nawoord ITJ bij het actieprogramma	25
	Bijlage Afkortingen	29

Voorwoord

Voor u ligt de eindpublicatie van het onderzoek naar de preventie en aanpak van kindermishandeling in Haarlem-Schalkwijk. Het is een gezamenlijke publicatie van Integraal Toezicht Jeugdzaken (ITJ), de gemeente Haarlem en de voorzieningen die in Haarlem-Schalkwijk werkzaam zijn op dit terrein. Over het onderzoek heeft ITJ in september 2007 een Nota van bevindingen uitgebracht, waarin met een bestuurlijke boodschap aanbevelingen gedaan werden om verbeteringen in de keten van samenwerking op het terrein van de preventie en aanpak van kindermishandeling aan te brengen.

De gemeente Haarlem heeft, in overleg met diverse betrokken partijen, in mei 2008 het actieplan kindermishandeling Haarlem vastgesteld.

Deze publicatie bestaat uit een samenvatting van de bevindingen van het inspectieonderzoek naar de preventie en aanpak van kindermishandeling in Haarlem-Schalkwijk, het lokale actieprogramma in Haarlem en het nawoord van ITJ bij het actieprogramma in relatie tot de Nota van bevindingen.

Het actieplan wordt duidelijk ingebed in de landelijke ontwikkelingen rondom het implementeren van het 'Actieprogramma aanpak kindermishandeling' van de programmaminister voor Jeugd en Gezin' de zogenoemde RAAK-aanpak. ITJ vertrouwt erop, dat de realisatie van het actieprogramma concrete, aantoonbare verbeteringen voor de betrokken kinderen zal bewerkstelligen en dat de gemeente Haarlem en de samenwerkende ketenpartners voortvarend verder zullen werken aan het uitwerken en implementeren van het actieprogramma.

De samenwerkende jeugdinspecties:

- Inspectie voor de Gezondheidszorg
- Inspectie van het Onderwijs
- Inspectie jeugdzorg
- Inspectie Openbare Orde en Veiligheid
- Inspectie Werk en Inkomen

Namens deze,

Voorzitter Stuurgroep Integraal Toezicht Jeugdzaken

Mevrouw drs. J.F. de Vries

Hoofdinspecteur Inspectie jeugdzorg

Utrecht, augustus 2008

1 Kern van de nota van bevindingen

Kindermishandeling is een buitengewoon ernstig en indringend maatschappelijk probleem. Het aantal meldingen bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) in Haarlem – en in het bijzonder in Schalkwijk – is ten opzichte van het landelijke beeld hoog. Dit blijkt uit cijfers die Integraal Toezicht Jeugdzaken (ITJ) verzameld heeft over de jaren 2003 en 2004¹. Haarlem maakt hierin deel uit van de top vijf op het gebied van meldingen bij het AMK. In het postcodegebied 203 (Schalkwijk) bedraagt het aantal meldingen in 2003 en 2004 respectievelijk 133 en 137. Dat is ongeveer de helft van het totale aantal in Haarlem. Het postcodegebied 203 staat in genoemde jaren op de eerste, respectievelijk vierde plaats. Als extra indicatoren zijn de cijfers ook gespiegeld aan het aantal jongeren en aan de 'Sociaal Economische Status' in dat gebied. Er blijkt sprake te zijn van een relatief hoog aantal allochtonen, niet-actieven, arbeidsongeschikten, huishoudens met een laag inkomen, tienergeboorten, delicten, scheidingen en eenoudergezinnen.

In overleg met de gemeente Haarlem heeft ITJ besloten onderzoek te doen naar de samenwerking in de keten van voorzieningen in Haarlem-Schalkwijk voor preventie en aanpak van kindermishandeling.

In september 2007 werd de Nota van bevindingen Preventie en aanpak van kindermishandeling in Haarlem-Schalkwijk uitgebracht en overhandigd aan de verantwoordelijke wethouder van de gemeente Haarlem en de gedeputeerde van de provincie Noord-Holland. Op grond van deze bevindingen heeft de gemeente Haarlem een actieplan gemaakt om te werken aan de verbeterpunten die uit de bevindingen naar voren kwamen.

De gemeente Haarlem, de provincie Noord-Holland en de betrokken voorzieningen in Haarlem-Schalkwijk hebben ITJ op constructieve wijze in de gelegenheid gesteld het onderzoek te kunnen uitvoeren.

Voor het onderzoek werden de volgende stappen gezet:

- verkenning/probleemdefiniëring (verzamelen gegevens, overleg gemeente);
- analyse context (opvragen kwantitatieve informatie en informatie voorzieningen);
- beeld vormen van de samenwerking;
- casuïstiek en levensloop van jongeren reconstrueren.

¹ Over 2005 zijn alleen de totaalcijfers van alle AMK's beschikbaar: 1034 meldingen voor Noord-Holland (exclusief ROA) NIZW, 2006

Voordat de conclusies worden gepresenteerd is het goed om nog even opnieuw kort de bijzondere situationele omstandigheden te schetsen die in Haarlem-Schalkwijk mede het beeld en de conclusies van ITJ bepalen.

Om kindermishandeling te voorkomen en aan te pakken moet er goed en effectief worden samengewerkt door alle betrokkenen die met kinderen te maken hebben. In dit onderzoek maken we daarbij onderscheid tussen de basisvoorzieningen (de jeugdgezondheidszorg en de scholen) en de niet-basisvoorzieningen. De basisvoorzieningen zien kinderen vaak en met een zekere regelmaat. De niet-basisvoorzieningen komen af en toe met een kind of een gezin in aanraking en dan meestal ook omdat er een speciale aanleiding toe is, bijvoorbeeld als er problemen zijn in een gezin. Voorbeelden van niet-basisvoorzieningen zijn de huisarts, de wijkagent of het moedercentrum in de wijk.

Het kost moeite om signalen van kindermishandeling te herkennen, die met collega's en ouders te bespreken en vervolgens te zorgen dat de mishandeling daadwerkelijk stopt en het kind weer veilig en normaal kan leven. In Schalkwijk komt daar nog bij dat veel kinderen opgroeien in allochtone gezinnen. De veelal autochtone hulpverleners kost het meer moeite dan ze gewoonlijk gewend zijn om die gezinnen te bereiken. Het wordt nog lastiger om tot effectieve hulp te komen als het onderwerp (kinder)mishandeling daarbij als een taboe wordt gezien. Een flink deel van de (sub)wijken van Schalkwijk kent ongunstige sociaaleconomische factoren: er is relatief meer werkloosheid, er wonen meer mensen met een laag opleidingsniveau, en veel meer dan gemiddeld hebben de ouders en opvoeders een laag inkomen. Er is ook sprake van meer dan gemiddeld sociaal isolement en weinig sociale cohesie doordat er veel mensen in de wijk doorstromen. De kans dat de kinderen opgroeien in een sociaal isolement is een factor waarmee bij de beoordeling van de aanpak van dit vraagstuk in Haarlem-Schalkwijk ook rekening moet worden gehouden. Kortom, thuis en op straat in Schalkwijk is er meer kans dat mishandelde kinderen niet of niet tijdig worden gezien en geholpen.

De Nota van bevindingen bevat een uitgebreide beschrijving van de aanpak, de resultaten en conclusies van het onderzoek. Hieronder volgen de belangrijkste conclusies.

1.1 Conclusies

Samenwerking

Er zijn in Haarlem-Schalkwijk voldoende voorwaarden aanwezig om een goede preventieve en curatieve keten op te bouwen van voorzieningen die samen werken aan het voorkomen en aanpakken van kindermishandeling. De voorzieningen en de professionals die er werken, zijn gedreven en betrokken, maar alleen per casus oplossingsgericht aan het werk. Het is jammer dat deze oplossingsgerichtheid te lang vrijblijvend is en dat voorzieningen oplossingen teveel zoeken binnen het eigen aanbod. Oplossingen die buiten het bereik van hun aanbod liggen

worden daardoor nog veel te weinig gezocht en gevonden. Professionals zeggen te weten, of in ieder geval te vermoeden, dat er veel kindermishandeling is in Schalkwijk. Ze hebben de indruk dat veel signalen onopgemerkt blijven en dat alleen 'het topje van de ijsberg' zichtbaar is. En hoewel velen van hen dit vermoeden hebben, is er toch geen collectieve analyse van het probleem van kindermishandeling in Schalkwijk door de voorzieningen en professionals. Kortom hoe groot 'de ijsberg' precies is, wat de omvang is en hoe het komt dat die in stand blijft is bij niemand echt bekend.

Er is geen goed kwantitatief en kwalitatief beeld van de kindermishandeling en de achterliggende oorzaken en omstandigheden om de kindermishandeling goed en gericht aan te kunnen pakken en te kunnen voorkomen. En tot nu toe is er niemand die zorgt dat het beeld van de omvang en samenstelling van het probleem er voor het geheel van voorzieningen in Schalkwijk komt.

Zonder zicht op de aard en de omvang van het probleem is het ook niet mogelijk om voor Schalkwijk met voorzieningen de noodzakelijke gemeenschappelijk gedeelde doelstellingen te formuleren voor de aanpak en voorkoming van kindermishandeling. Met als gevolg dat veel voorzieningen, in plaats van gericht samen te werken, in casussen van kindermishandeling min of meer alleen maar de eigen doelen nastreven.

De regie is nog te veel versnipperd om tot een goede samenwerking komen in de aanpak en het voorkomen van kindermishandeling in Schalkwijk. Dat is ook het geval met de informatievoorziening en -coördinatie. Voorzieningen bepalen nog te veel naar eigen inzicht en vanuit het eigen belang met wie zij informatie over een kind of gezin delen en onder welke voorwaarden dat mag gebeuren. Professionals kunnen daardoor niet goed bij de informatie komen en krijgen zo geen volledig beeld of hebben veel te laat in de gaten wat er met het kind of in een gezin aan de hand is (geweest) en welke hulp zij krijgen of hebben gekregen. De basisvoorzieningen zien in principe alle (leerplichtige) kinderen. In die zin is sprake van een (nagenoeg) dekkend bereik. Het feit dat deze voorzieningen echter zelf bepalen of zij zorgen delen en wat zorgen zijn, maakt dat niet automatisch andere voorzieningen worden betrokken die in het belang van de kinderen of gezien de ernst van de problemen zouden moeten worden ingeschakeld. Met andere woorden, de continuïteit in de samenwerking is niet gegarandeerd terwijl de basisvoorzieningen juist belangrijke en natuurlijke schakels zijn in de keten. Dit heeft logischerwijs gevolgen voor de oplossingen die voorzieningen kiezen om geconstateerde problemen aan te pakken.

Er is, beoordeeld naar de kwaliteitsaspecten van ITJ, geen sprake van een keten van samenwerkende organisaties als het gaat om het voorkomen en aanpakken van kindermishandeling in Haarlem-Schalkwijk. Er zijn wel samenwerkingsverbanden en convenanten, maar die hebben betrekking op de eigen terreinen van de betrokken

voorzieningen. Er is geen gedeelde probleemanalyse en geen ketenregie. Er zijn wel regisseurs op casusniveau. De beschikbare informatie over het kind en de gezinnen wordt niet gecoördineerd en draagt dus niet bij aan een effectieve preventie en aanpak van kindermishandeling. De voorzieningen bereiken alleen hun eigen doelgroep, maar het is niet gegarandeerd dat zij daadwerkelijk alle kinderen zien die er in de wijk wonen en leven. Schalkwijk is een wijk met veel doorstroom en kent naar verluidt ook illegaliteit. Daardoor zijn er mogelijk kinderen die (nog) niet in de gemeentelijke basisregistratie (GBA) geregistreerd staan. Bij het melden van een vermoeden van kindermishandeling bij het AMK is het voor de melder vaak lastig om het vervolg van die melding te controleren omdat er alleen systematische en zorgvuldige terugkoppeling is georganiseerd naar de 'melder' in de definitie van het AMK. Anderen die volgens de AMK-definitie geen officiële melders zijn en informatie geven aan het AMK, kunnen niet volgen wat er met hun informatie gebeurt, welke hulp ingezet wordt en of dit enig effect heeft.

Preventie

Het consultatiebureau heeft naar eigen zeggen volledig zicht op alle kinderen, maar er is geen continuïteit na overdracht aan GGD/JGZ. Ook de overdracht van gegevens naar het basisonderwijs vanuit de kinderopvang of de peuterspeelzalen laat te wensen over. Bij de overgang naar het voortgezet onderwijs wordt niet structureel gebruik gemaakt van het onderwijskundig rapport om schoolloopbaangegevens en eventuele zorgen over kinderen over te dragen.

De niet-basisvoorzieningen hebben geen zicht op alle risicogezinnen.

De informatie die beschikbaar is wordt onvoldoende benut en levert geen beeld op van eventuele risicogezinnen als basisinformatie voor (op)volgende voorzieningen. Op de kritische overgangsmomenten vindt geen structureel georganiseerde informatieoverdracht plaats. Er is geen centraal punt waar deze informatie kan worden aangeleverd, gebundeld en geanalyseerd. De voorzieningen in Haarlem-Schalkwijk missen daardoor een belangrijk instrument om goed zorg te kunnen dragen voor de preventie van kindermishandeling.

Signalering en actie

De signalen worden opgevangen en soms geregistreerd in de verschillende levensfasen van een kind, maar worden niet systematisch overgedragen naar andere voorzieningen die betrokken raken bij een kind. Dit gebeurt soms onder verwijzing naar het ontbreken van instemming van de ouders.

Er zijn grote verschillen in toerusting van de professionals en er wordt onvoldoende outreachend gewerkt; daardoor wordt niet adequaat of te laat ingegrepen in gevallen van vermoeden van kindermishandeling. Door de slechte overdracht en door het niet onderling

delen van informatie over een kind of gezin wordt het voor de voorzieningen ook lastig om tot een adequate risicotaxatie en een succesvolle melding bij het AMK te komen.

De voorzieningen in Haarlem-Schalkwijk zijn onvoldoende toegerust om signalen van kindermishandeling tijdig op te merken en adequaat actie te ondernemen.

Melding en aanpak

Of voorzieningen daadwerkelijk hun zorgen melden bij het AMK is afhankelijk van duidelijke afspraken en van het beeld dat organisaties hebben over het AMK. Voor een aantal organisaties (bijvoorbeeld politie en andere niet-basisvoorzieningen) verloopt de melding soepel.

Na het melden van een vermoeden van kindermishandeling zijn er nog vele hindernissen op de weg naar het stoppen van de kindermishandeling zoals wachtlijsten, onduidelijke afspraken of definities, gebrek aan vertrouwen in 'meldende' professionals en gebrek aan terugkoppeling van informatie. Door slechte ervaringen of onvoldoende bekendheid met de procedures van het AMK vermindert de 'meldingsbereidheid'.

De voorzieningen in Haarlem-Schalkwijk ondernemen geen gecoördineerde acties om gemelde kindermishandeling te laten stoppen.

1.2 Bestuurlijke boodschap

Kinderen en jongeren zijn per definitie kwetsbaar als ouders of andere personen hun veilige ontwikkeling in gevaar brengen en anderen in actie moeten komen om hun opvoedingssituatie veilig te maken.

Preventie van kindermishandeling

Het voorkomen van kindermishandeling vereist een sluitende en goed samenwerkende ondersteuning van kinderen en gezinnen vanuit de basisvoorzieningen: de jeugdgezondheidszorg en de scholen. Deze voorzieningen moeten zicht hebben op alle kinderen en gezinnen in Haarlem-Schalkwijk en in actie komen als zich problemen voordoen. Om te zorgen dat alle kinderen bereikt worden moeten alle gezinnen in Schalkwijk in beeld zijn. Er moet actief gezocht worden en rekening worden gehouden met kinderen en gezinnen die wel in Schalkwijk wonen en leven maar die niet in formele registraties zoals de GBA voorkomen.

De gemeente Haarlem dient, waar nodig in samenwerking met andere (bestuurlijke) organisaties, te faciliteren dat er een punt in de wijk, een 'centrum voor jeugd en gezin' is waar de problemen kunnen worden geanalyseerd en waar in samenspraak met de kinderen en de gezinnen kan worden bepaald wat nodig is. Van opvoedingsondersteuning en taalcursus tot

ondersteuning op de diverse leefgebieden of het volgen van bijvoorbeeld programma's als 'Stevig ouderschap'.

De gemeente Haarlem moet bij de uitvoering van het integraal jeugdbeleid (Kiezen voor jeugd) er voor zorgen dat de professionals in de basisvoorzieningen en de niet-basisvoorzieningen werken vanuit een gedeelde visie op de zorg voor kinderen. Kinderen hebben recht op een veilige, geborgen opgroei- en opvoedsituatie. Alle bedreigingen voor de ontwikkeling van kinderen kunnen uitlopen op vormen van kindermishandeling. De gemeente moet de regie nemen voor het totstandkomen van een doorlopend elektronisch kinddossier en een gemeentelijke verwijsindex.

Signalering van kindermishandeling

De basisvoorzieningen zijn bij uitstek de vindplaatsen waar zorgen over kinderen kunnen en moeten opvallen bij professionals. Om dat mogelijk te maken is het noodzakelijk dat signalen gedeeld worden. Dit betekent dat:

- de jeugdgezondheidszorg en de scholen moeten kunnen waarnemen of er vermoedens zijn van kindermishandeling en deze bespreken in multidisciplinaire of zorgadviesteams, die een goede risicotaxatie kunnen maken;
- de informatieoverdracht binnen domeinen naadloos moet zijn. Dat wil zeggen dat de jeugdgezondheidszorg van kinderen tussen nul tot negentien jaar doorlopende informatie heeft over hoe het met ze gaat en dat scholen aan vervolgscholen informatie overdragen over de ontwikkeling van een kind;
- de informatieoverdracht tussen domeinen naadloos op elkaar moet aansluiten. Dat wil zeggen dat scholen hun zorgen over leerlingen moeten (kunnen) delen met de jeugdgezondheidszorg;
- tijdens JGZ-sprekuren de Jeugdriagg aanwezig is om de consultatie- en verwijsmogelijkheden te faciliteren;
- de professionals moeten worden bijgeschoold en specialisten bij het AMK consulteren.

In de niet-basisvoorzieningen kunnen medewerkers zorgen hebben over kinderen wanneer ze bij een gezin betrokken worden. Ook hier worden zorgen pas effectieve signalen als ze (kunnen) worden gedeeld. Dan is het namelijk mogelijk om een goed en volledig beeld te krijgen van wat er aan de hand is in een gezin of met een kind en ook of en hoe er het beste ingegrepen kan worden.

Er moet derhalve een punt komen in de vorm van een te ontwikkelen 'centrum voor jeugd en gezin', waar iedereen zijn of haar zorgen over kinderen kan delen, bespreken, analyseren, actie (laten) ondernemen en waar de voortgang kan worden bewaakt. Vanuit dat punt moet in overleg met het kind en de ouders worden bepaald wat er moet gebeuren om de bedreigingen voor een kind weg te nemen.

Aanpak van kindermishandeling

Voor het aanpakken en stoppen van kindermishandeling is het noodzakelijk dat:

- er duidelijkheid is over de definitie van kindermishandeling en dat zorgen delen met het AMK altijd tot een vervolgactie leidt, al dan niet in een gedwongen kader;
- er een voorziening is die een volledig beeld heeft of in elk geval kan opbouwen van de problemen die er in een gezin spelen en de hulp die is ingeschakeld (geweest);
- voorzieningen voor volwassenenzorg rekening houden met eventuele kinderen van de ouder die zij in behandeling hebben en hierover informatie geven aan andere professionals;
- elke voorziening gebruik maakt van bij elkaar passende en op elkaar aansluitende risico-inschattingen en weet wanneer gedwongen hulpverlening moet worden ingezet om de kindermishandeling te stoppen;
- er één voorziening is die het voortouw heeft (zorgcoördinatie) bij alle noodzakelijke acties die moeten worden ondernomen met en voor het kind en het gezin.

De gemeente dient evenals andere betrokken (bestuurlijke) organisaties het belang van de effectieve samenwerking in het belang van het kind voorop te stellen.

1.3 Uitgangspunten actieplan

Voor het actieplan van de gemeente en de betrokken organisaties gelden de volgende uitgangspunten:

- er is duidelijkheid bij partijen over de uitgangspositie (dit is het probleem in cijfers uitgedrukt maar ook de in de nota van bevindingen beschreven situatie);
- er is duidelijkheid bij partijen over de te behalen resultaten (verbeteringen ten opzichte van de baseline) en indicatoren (meetbare waarnemingen waaraan dit valt af te lezen);
- er is duidelijkheid bij partijen over de te volgen strategie (de weg om er te komen en met wie);
- partijen zijn bereid tot zelfevaluatie en monitoring van de uitvoering van het actieplan op de volgende punten:
 - voeren we de strategie uit die we voor ogen hebben?
 - bereiken we de doelgroep die we willen bereiken?
 - halen we de resultaten die we willen halen?
- partijen zoeken de oplossingen en maatregelen in eerste instantie zoveel mogelijk binnen de bestaande mogelijkheden van wet- en regelgeving en de beschikbare middelen.

ITJ beveelt aan om de volgende onderwerpen ² een plaats te geven in dat actieplan:

- Structurele ondersteuning van kinderen en gezinnen vanuit de basisvoorzieningen, met zicht op de samenstelling van de gehele autochtone en allochtone bevolking van Haarlem-Schalkwijk en een kwantitatief en kwalitatief beeld van de groep gezinnen met een hoog risico op kindermishandeling. Aandachtspunten:
 - een gedeelde visie op zorg voor kinderen in wijkgerichte voorzieningen;
 - normen en waarden discussie ook met allochtone gezinnen (niet slaan);
 - er moet een plaats zijn waar ouders met hun vragen terecht kunnen.

- Het aanpakken van achterliggende risicofactoren voor het ontstaan van kindermishandeling zoals onder andere het gebrek aan opvoedingsvaardigheden, werkloosheid, ontbrekende sociale netwerken. Aandachtspunten:
 - organiseer opvoedingscursussen, met maatwerk voor allochtonen;
 - organiseer arbeidsparticipatie en samenwerking tussen organisaties;
 - communicatie in de wijk ter bestrijding van sociaal isolement.

- Eén coördinatiepunt waar signalen makkelijk (met behulp van eenzelfde protocol) gemeld kunnen worden en waar alle relevante informatie van gezinnen bekend is, in beeld kan worden gebracht (met afspraken over informatieoverdracht) en van waaruit actie wordt ondernomen in overleg met het kind en het gezin. Aandachtspunten:
 - het voorliggende veld moet inzicht hebben in wat kindermishandeling is;
 - goede zorgadviesteam, overleg IB bij basisscholen en Mobiele Teams inzetbaar;
 - woningcorporaties e.d. moeten signalen melden over gezinnen met kinderen.

- Zorgcoördinatie vanuit één voorziening, waarbij alle partners zich committeren de hulpverlening op elkaar af te stemmen, elkaar te informeren over de voortgang en indien nodig een outreachende benadering te kiezen om het kind en het gezin te bereiken. Aandachtspunten:
 - regie en informatiecoördinatie op casusniveau;
 - Jeugdgezondheidszorg moet proactief handelen als een kind hulp nodig heeft;
 - samenwerking van jeugd(zorg)organisaties met organisaties voor volwassenenzorg in belang van kinderen met ouders met problemen.

- Voorwaardenscheppende organisatorische maatregelen.
 - regie nemen over het ontwikkelen van het (doorlopend) Elektronisch Kinddossier, en de Verwijsindex met afspraken over informatieoverdracht;

² Zie voor suggesties uit interviews en observaties bijlage III bij de Nota van bevindingen.

- afstemming bestuurslagen in verband met verschillende verantwoordelijkheden;
- Schakelstation, vangnet jeugd moet van pilot naar structureel.

2 Lokaal actieprogramma in Haarlem

Aanleiding: Rapport van bevindingen ITJ naar Kindermishandeling in Schalkwijk

Aanpak:

Gezien de recente ontwikkelingen met betrekking tot de landelijke RAAK-aanpak waarvoor minister Rouvoet extra middelen inzet, willen we dit actieplan graag plaatsen binnen dat kader, aangezien het doel is in 2010 een sluitende aanpak te hebben ontwikkeld voor de hele regio, waar Haarlem een centrumfunctie voor vervult. De implementatie daarvan is het overkoepelende eerste actiepunt dat onder gemeentelijke regie wordt opgepakt.

Bij de ontwikkeling van dit actieplan hebben we ons gericht op sporen:

- preventiegericht: stuurgroep CJG
- aanpakgericht: netwerk huiselijk geweld

De stuurgroep CJG richt zich primair op de ontwikkeling van de Centra voor Jeugd en Gezin in Haarlem. Op 1 februari is het eerste CJG geopend in Haarlem Oost. Het volgende CJG dat geopend gaat worden eind 2008 is het CJG Schalkwijk.

Binnen het netwerk huiselijk geweld gaat het om twee zaken: het voeren van beleidsregie en het voeren van ketenregie. In het actieplan worden wel actiepunten genoemd op het gebied van ketenregie, maar er moet verder worden gesproken over de invulling van het begrip ketenregisseur. Duidelijk moet worden wie bijvoorbeeld verantwoordelijk is voor het tot stand komen van de afspraken, casemanagement en invoering van het protocol? Zeker met oog op de landelijke ontwikkeling rondom de RAAK-aanpak wordt dit punt nader uitgewerkt.

Vanuit dit tweesporenbeleid blijft dit onderwerp een terugkerend agendapunt in de overleggen met de stuurgroep CJG en het netwerk huiselijk geweld.

Betrokken organisaties bij deze reeds bestaande overlegstructuren zijn gevraagd op basis van het rapport van bevindingen van het ITJ zelf actiepunten te formuleren en in te brengen tijdens de reguliere overleggen. Die actiepunten zijn naar thema gebundeld en verwerkt in het actieplan.

Daaraan toegevoegd is de aanpak de komende twee jaar, wie de actiepunten uitwerkt en de voortgang bewaakt.

Het actieplan wordt teruggekoppeld naar al diegenen die door het ITJ zijn benaderd tijdens het onderzoek. Daartoe wordt een bijeenkomst belegd voor de zomervakantie om het moment van het rapport van bevindingen plus actieplan te markeren. Deze bijeenkomst zal tevens het startpunt zijn voor de implementatie van de RAAK-aanpak.

Na vaststelling van het actieplan maakt het ITJ het rapport van bevindingen inclusief actieplan openbaar.

Aanbeveling A

‘Structurele ondersteuning van kinderen en gezinnen vanuit de basisvoorzieningen, met zicht op de samenstelling van de gehele autochtone en allochtone bevolking van Haarlem-Schalkwijk en een kwantitatief en kwalitatief beeld van de groep gezinnen met een hoog risico op kindermishandeling. Aandachtspunten:

- een gedeelde visie op zorg voor kinderen in wijkgerichte voorzieningen;
- normen en waarden discussie ook met allochtone gezinnen (niet slaan);
- er moet een plaats zijn waar ouders met hun vragen terecht kunnen.’

Actiepunten	Verantwoordelijke	Planning
Opzetten van een Netwerk Jeugd & Gezin ³ , vooruitlopend op de realisatie van een Centrum voor Jeugd & Gezin in Schalkwijk. Resultaten: elkaar kennen, gedeelde visie d.m.v. invoering van Triple P, afspraken over zorgcoördinatie. Concrete resultaten worden in samenspraak met de deelnemers van het netwerk geformuleerd.	CJG: MB ⁴ (JGZ 0-4)	Start sept 2008 Evaluatie sept 2009
Naast elkaar leggen van de kwantitatieve en kwalitatieve gegevens van de deelnemende organisaties aan het Netwerk Jeugd & Gezin zodat een totaalbeeld ontstaat. Resultaat is inzicht in aantal gezinnen met een hoog risico op kindermishandeling. EKD en risicosignaleringsysteem zijn, indien in 2009 geïmplementeerd, leidende middelen hierin in de toekomst.	Stuurgroep CJG: CvL/ MB	Start September 2008 Tussentijdse evaluatie sept. 2009
Realisatie van een Centrum voor Jeugd & Gezin in Schalkwijk.	Gemeente Haarlem: CvL	Start december 2008, implementatie t/m juni 2009

³ Zie de notitie ‘Centra Jeugd & Gezin en jeugdketen in Haarlem’, december 2007

⁴ Initialen contactpersonen, zie blz 24

Aanbeveling B

'Het aanpakken van achterliggende risicofactoren voor het ontstaan van kindermishandeling zoals onder andere het gebrek aan opvoedingsvaardigheden, werkloosheid, ontbrekende sociale netwerken. Aandachtspunten:

- organiseer opvoedingscursussen, met maatwerk voor allochtonen;
- organiseer arbeidsparticipatie en samenwerking tussen organisaties;
- communicatie in de wijk ter bestrijding sociaal isolement.'

Actiepunten	Verantwoordelijke	Planning
In kaart brengen wat de vraag is van ouders op het gebied van opvoedingsondersteuning, in samenspraak met sleutelfiguren in de wijk en door te inventariseren wat hierover op landelijk niveau bekend is.	Stuurgroep CJG: CvL/ JZ	2 ^e helft 2008 Gereed voor start CJG Schalkwijk.
Stadsdeelregisseur van Schalkwijk (op afroep) toevoegen aan het Netwerk Jeugd & Gezin zodat verbindingen gemaakt kunnen worden met organisaties die zich richten op o.a. arbeidsparticipatie.	Stuurgroep CJG: CvL/ MB	December 2008
Opvoedingsondersteuning in kaart brengen en coördineren. Scholing Triple P implementeren. Uitvoeren van evidence based programma's, waaronder Triple P, Stevig Ouderschap, Oudercursussen, Infant health door Jeugd-Riagg. Uitvoeren van opvoedspreekuur door een pedagoog. Resultaten staan uitgewerkt in projectplannen, bv Triple P. De pedagoog houdt wekelijks een dagdeel spreekuur. Twee uur op afspraak (uur per klant) en twee uur inloopspreekuur. Aantallen worden geregistreerd in het EKD van JGZ Kennemerland.	JGZ 0-19: MB	3 ^e kwartaal 2008
Specifiek aanbod voor allochtone ouders is in kaart en wordt uitgevoerd.	Jeugdgezondheidszorg 0-19 in samenspraak met samenwerkingspartners: JZ (GGD)	Start sept 2008 Evaluatie sept 2009
Een outreachend preventieprogramma uitvoeren, gericht op gezinnen met risicofactoren kindermishandeling en multiprobleem gezinnen (deze komen niet voor opvoedondersteuning!), dus via huisbezoeken door ervaren verpleegkundigen.	JGZ 0-19: MB/ JZ	4 ^e kwartaal 2008

<p>Een soort bemoeizorg realiseren vóórdát de indicatiestelling en hulpverlening bij BJZ is gekomen.</p> <p>Besluiten nemen over een eventuele meldingsplicht voor degenen die met een probleemgezin waarin sprake is van (een vermoeden van) kindermishandeling en/of huiselijk geweld in aanmerking komen.</p> <p>Besluiten nemen over de wijze waarop zo'n melding dient plaats te vinden en te worden afgehandeld.</p> <p>Resultaat: stroomschema met het (werk)proces</p>		
--	--	--

Aanbeveling C

'Één coördinatiepunt waar signalen makkelijk (met behulp van eenzelfde protocol) gemeld kunnen worden en waar alle relevante informatie van gezinnen bekend is, in beeld kan worden gebracht (met afspraken over informatieoverdracht) en van waaruit actie wordt ondernomen in overleg met het kind en het gezin. Aandachtspunten:

- het voorliggende veld moet inzicht hebben in wat kindermishandeling is;
- goede zorgadviesteams, overleg IB bij basisscholen en Mobiele Teams inzetbaar;
- woningcorporaties e.d. moeten signalen melden over gezinnen met kinderen.'

Actiepunten	Verantwoordelijke	Planning
Realisatie van een Centrum voor Jeugd & Gezin in Schalkwijk (zie aanbeveling A)	Stuurgroep CJG: CvL	December 2008
Invoering van het vanuit de RAAK-methodiek aanbevolen protocol kindermishandeling bij alle instellingen.	Gemeente Haarlem in samenspraak met alle instellingen: CvL	Sept 2008 bij de start van het netwerk. Gereed: 2010.
Deskundigheidsbevordering intern bij Bureau Jeugdzorg. Resultaat: overzicht deskundigheidsbevordering vanuit BJZ	Bureau Jeugdzorg Noord-Holland: AG	4 ^e kwartaal 2008 2 ^e kwartaal 2009
Goede afspraken maken met het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling en het ASHG: deze afspraken vastleggen. Doelstellingen en afspraken zijn vastgelegd.	Stuurgroep CJG/ ASHG: CvL	Okt 2008 gereed
Realisatie van een extranet voor professionals middels de website www.kiezenvoorjeugd.nl	Gemeente Haarlem, in samenwerking met de stadsbibliotheek die deze	1 ^e kwartaal 2008

Beschikbaar stellen van alle afspraken, werkprocesbeschrijvingen en protocollen op dit medewerkersdeel.	website beheert: CvL	Evaluatie 4 ^e kwartaal 2008
D.m.v. een publiekscampagne uitdragen dat iedereen met signalen, vragen, zorgen over opvoeding, ontwikkeling of gedrag van een kind bij het CJG terecht kan.	Gemeente Haarlem en partners CJG: CvL/ HS	Januari 2008 en verder Evaluatie nov 2008
Deskundigheidsbevordering voor beroepskrachten in de 1 ^e lijn op het gebied van signaleren (kindermishandeling), motiveren en gespreksvoering aanbieden. Verbeteren toeleidingsroute. Resultaat: aanbod deskundigheidsbevordering beschreven.	Bureau Jeugdzorg in samenpraak met bovenschools ZAT, KJTC van de Jeugdriagg en overige samenwerkingspartners: AG	2 ^e / 3 ^e kwartaal 2008

Aanbeveling D

'Zorgcoördinatie vanuit één voorziening, waarbij alle partners zich committeren de hulpverlening op elkaar af te stemmen, elkaar te informeren over de voortgang en indien nodig een outreachende benadering te kiezen om het kind en het gezin te bereiken. Aandachtspunten:

- regie en informatiecoördinatie op casusniveau;
- JGZ moet proactief handelen als een kind hulp nodig heeft;
- samenwerking van jeugd(zorg)organisaties met organisaties voor volwassenenzorg in belang van kinderen met ouders met problemen.'

Actiepunten	Verantwoordelijke	Planning
Op casusniveau worden afspraken gemaakt over zorgcoördinatie en deze worden vastgelegd zodat elk kind/gezin een zorgcoördinator heeft. Resultaat: beschrijving werkproces Zorgcoördinatie	JGZ 0-19/ BJZ: De professional die volgens afspraak de zorgcoördinatie uitvoert.	sept 2008 bij de start van het Netwerk
Op directieniveau wordt tussen de betrokken instellingen afgesproken dat de zorgcoördinatie bij de JGZ ligt zolang er geen andere zorgcoördinator is aangewezen of zolang er geen indicatie gesteld is door BJZ. Onderdeel implementatie Risico SignaleringsSysteem door provincie Noord-Holland.	JGZ 0-19 in nauwe samenwerking met de gemeente Haarlem en de betrokken instellingen: MB/ JZ	2 ^e kwartaal 2008, voor de start van het Netwerk.
Het Jeugdinterventieteam van Bureau Jeugdzorg Noord-Holland kan hulpverleningstrajecten	Bureau Jeugdzorg Noord-Holland:	lopende activiteit

inzetten die voortkomen uit de Zorgadviesteams in het Voortgezet Onderwijs. Ouders kunnen hier gebruik van maken. Hetzelfde geldt uiteraard voor de sector Jeugdhulpverlening.	AG	
De zorgcoördinator betreft de hulpverleners uit de volwassenenzorg bij het plan voor afstemming zodat geldt: 1 gezin, 1 plan, 1 verantwoordelijke.	GGD ivm aanvraag bemoeizorg: JZ, vervolgens de professional die volgens afspraak de zorgcoördinatie uitvoert.	Start 2 ^e kwartaal 2008. Evaluatie medio 2009

Aanbeveling E

‘Voorwaardenscheppende organisatorische maatregelen.

- regie nemen over het ontwikkelen van het (doorlopend) Elektronisch Kinddossier, en de Verwijsindex met afspraken over informatieoverdracht;
- afstemming bestuurslagen in verband met verschillende verantwoordelijkheden;
- Schakelstation, vangnet jeugd moet van pilot naar structureel.’

Actiepunten	Verantwoordelijke	Planning
Er wordt een Elektronisch Kinddossier ingevoerd bij de JGZ 4-19 jr. Resultaat: functioneel WKD 0-19 jr. Betrokken organisaties als gemeente, politie, JGZ 0-4, 4-19 en Bureau Jeugdzorg Noord-Holland participeren in het provinciale implementatietraject tbv het Risico SignaleringsSysteem (RSS) met een koppeling aan de landelijke verwijsindex. Resultaat: Implementatie RSS en koppeling aan landelijke verwijsindex.	Veiligheidsregio Kennemerland/ GGD: JZ Provincie Noord-Holland	Implementatie EKD in 2009 Medio 2008-2009
De verwijsindex wordt ingevoerd in de gemeente Haarlem.	Provincie Noord-Holland i.s.m. gemeente Haarlem	1 januari 2009
GGD vanuit haar rol mbt het Schakelstation en OGGZ taak brengt samen met de partners in de keten de hele keten, van CJG – OGGZ – justitie in kaart en doet hiervoor een beroep op de incidentele middelen tbv bemoeizorg die provincie Noord-Holland ter	Stuurgroep Vangnet jeugd GGD: JZ	Aanvraag voor medio april 2008 bij provincie. Na positieve beschikking duur twaalf maanden.

beschikking heeft gesteld		
<p>Bureau Jeugdzorg Noord-Holland onderzoekt mogelijkheden om Vangnet Jeugd structureel in te bedden binnen gemeentelijke structuur. Daarnaast is het belangrijk om “bemoeizorg” als aanvullende en overbruggingszorg te realiseren.</p> <p>Resultaat: inbedding bemoeizorg jeugd in de keten.</p>	<p>Initiatief bij Bureau Jeugdzorg Noord-Holland samen met Stuurgroep Vangnet Jeugd: AG/ JZ</p>	<p>Bureau Jeugdzorg: 2008, eerste helft: voortzetting Project Vangnet Jeugd en opstellen plan van aanpak voor verdere ontwikkeling en inzet bemoeizorg.</p> <p>Risico: structurele financiering vanaf 2009</p>
<p>Bureau Jeugdzorg Noord-Holland werkt aan verbetering van de onderlinge afstemming binnen de eigen sectoren</p> <p>Resultaat: Gegevensuitwisseling tussen de verschillende sectoren.</p>	<p>Bureau Jeugdzorg Noord-Holland: AG</p>	<p>Bijeenkomst teamleiders en projectcoördinator Vangnet Jeugd begin 2008.</p> <p>Gereed: januari 2009</p>

Contactpersonen:

Gemeente Haarlem

Chantal van Liefland (CvL)

Senior beleidsadviseur jeugd - CJG

Hella Sauer (HS)

Senior communicatieadviseur

Mari Louise de Wilde

Beleidsadviseur WWGZ – netwerk huiselijk geweld

RAAK coördinator:

Wanneer deze in 2008 is aangesteld neemt de RAAK coördinator taken kindermishandeling over.

Jeugdgezondheidszorg Kennemerland

Margaret Brouwer (MB)

Manager Jeugdgezondheidszorg Kennemerland

Riemke Rip

Stafarts Jeugdgezondheidszorg Kennemerland

GGD Kennemerland Jan Zandijk (JZ)

Sectormanager a.i. JGZ GGD Kennemerland, zijn opvolger neemt het over wanneer die in 2008 in dienst komt van de GGD.

Ingrid Zandt

Beleidsmedewerker gezondheidbevordering/aanpak huiselijk geweld

GGD Kennemerland

Maria Wolff

Jeugdarts team Schalkwijk

Bureau Jeugdzorg Noord-Holland

Anita Grotenhuis (AG)

Sectormanager Bureau Jeugdzorg Noord-Holland

Ten gevolge van de kerntakendiscussie bij BJZ wordt er in 2008 gereorganiseerd.

De taken van mw. Grotenhuis uit het actieplan worden opgepakt door de nieuwe manager voor de regio Kennemerland.

Mogelijk ten gevolge van de kerntakendiscussie verschuiven de preventieve taken van BJZ naar de voorliggende voorzieningen. Het actieplan wordt dan bijgesteld.

3 Nawoord ITJ bij het actieprogramma

Inleiding

ITJ vindt het in haar gezamenlijke aanpak van het toezicht op de samenwerkingsketens voor de jeugd belangrijk, dat de gemeente waar het onderzoek plaatsvond een actieplan opstelt om de geconstateerde problemen daadwerkelijk op te lossen. Op basis van de door ITJ opgestelde Nota van bevindingen⁵ heeft de gemeente Haarlem, in samenwerking met betrokken partners, het actieplan opgesteld, zoals hiervoor weergegeven.

ITJ heeft het actieplan beoordeeld aan de hand van een aantal criteria:

- *volledigheid*: omvat het actieplan concrete activiteiten om de geconstateerde problemen op te lossen en concrete verbeteringen voor kinderen te bereiken? Worden de aanbevelingen uit de Nota van bevindingen opgepakt?
- *uitvoerbaarheid*: zijn de activiteiten uit het actieplan voldoende concreet om ook daadwerkelijk te kunnen uitvoeren: is er een concreet resultaat per activiteit aangegeven? Wie is verantwoordelijk voor en aanspreekbaar op het behalen van dit beoogd resultaat en in welke termijn(en)?
- *borging*: is in het actieplan door de partijen opgenomen, dat zij de uitvoering van het plan/de activiteiten kunnen volgen, zodat bijsturing en evaluatie mogelijk zijn. Is duidelijk wanneer de resultaten zijn behaald?

Volledigheid

ITJ constateert dat het actieplan van de gemeente Haarlem de aanbevelingen uit de Nota van bevindingen heeft uitgewerkt in concrete actiepunten. De gekozen tweesporenindeling, onderverdeeld in op preventie en aanpak gerichte activiteiten komt herkenbaar terug in dit actieplan. Mede in relatie tot de landelijke RAAK-aanpak is het uiteindelijke doel in 2010 voor Haarlem als centrumgemeente een sluitende aanpak te hebben voor de hele regio. De onderliggende actiepunten zijn erop gericht de problemen met betrekking tot de geconstateerde lacunes in samenwerking, informatie-uitwisseling en bijvoorbeeld zorgcoördinatie op te lossen. Echter nog niet overal zijn basisgegevens voorhanden en is nog niet duidelijk aan de hand waarvan het resultaat kan worden gemeten. Het is van belang de ontbrekende gegevens te verzamelen en te analyseren en bij te houden, zodat de resultaten in termen van verbeteringen voor de kinderen aantoonbaar worden.

⁵ Zie Nota van bevindingen *Preventie en aanpak van kindermishandeling in Haarlem-Schalkwijk*, ITJ september 2007.

ITJ is van oordeel, dat het actieplan volledig is in de zin dat alle aanbevelingen behandeld worden, maar dat veel resultaten nog als wensen zijn geformuleerd. De resultaten moeten meetbaar zijn en de verbeteringen voor kinderen en hun ouders inzichtelijk maken.

Uitvoerbaarheid

Per aanbeveling worden tamelijk concrete actiepunten beschreven, er worden verantwoordelijke organisaties en functionarissen aangewezen en de actiepunten zijn voorzien van een - globale - planning, maar de gewenste resultaten zijn niet concreet en meetbaar genoeg.

Bij de actiepunten onder A worden resultaten aangegeven die nog nader uitgewerkt moeten worden om na verloop van tijd te kunnen meten of de resultaten ook bereikt zijn. Met andere woorden, hoe kun je laten zien dat kinderen/jongeren er daadwerkelijk 'beter van zijn geworden'? Bereiken de CJG's inderdaad alle beoogde doelgroepen?

Bij de actiepunten onder B wordt opgemerkt, dat de inventarisaties en werkprocesbeschrijvingen up-to-date moeten blijven. Het moet duidelijk zijn wie daarvoor verantwoordelijk is. Met betrekking tot de registraties (onder andere in het EKD) geldt dat alle verzamelde gegevens ook moeten worden geanalyseerd en inzichtelijk gemaakt voor belanghebbenden. Het werkt motiverend voor het zorgvuldig registreren als de registratie als functioneel wordt ervaren.

Bij de actie 'Besluiten nemen over de wijze waarop zo'n melding dient plaats te vinden en te worden afgehandeld', staat nu als resultaat: 'stroomschema met het werkproces'. Het resultaat van het toepassen van de stroomschema's moet leiden tot snellere behandeling van kinderen, of betere afstemming en informatieoverdracht.

Hierdoor worden ouders en kinderen pas beter geholpen. Dus meet de doorlooptijd van een melding en het aantal meldingen voor en na invoering van het toepassen van een meldcode⁶.

Ten aanzien van de activiteiten onder C/D/E maakt ITJ zich zorgen over de mogelijke gevolgen van de kerntakendiscussie bij Bureau Jeugdzorg Noord-Holland (Bjz NH). Hier wordt aan het eind van het actieplan op gewezen, maar het zal bij het uitwerken van bijvoorbeeld de deskundigheidsbevordering voor medewerkers in de eerste lijn van cruciaal belang zijn.

In de Netwerken Jeugd & Gezin, waarin de lokale partners samenwerken, is de bijdrage vanuit Bjz NH⁷ een belangrijke schakel in de jeugdketen van de (centrum) gemeente Haarlem.

⁶ Zie ook onderzoek onder beroepskrachten in het Tijdschrift Kindermishandeling, juni 2008

⁷ Zie De kerntaak van Bureau Jeugdzorg en de samenwerking met de lokale partners, MOgroep Jeugdzorg, Utrecht, maart 2008 www.mogroep.nl

Ten aanzien van de actiepunten onder E wordt nog opgemerkt, dat het bij de onderlinge gegevensuitwisseling vereist is, dat de gegevens onderling vergelijkbaar zijn en dat de registratiesystemen compatibel zijn. De noodzakelijke gegevens moeten op een afgesproken wijze worden geregistreerd al naar gelang de behoefte, maar consistent. Bijvoorbeeld naar welke leeftijdscategorieën, op wijkniveau, op gemeenteniveau. Hierbij zal de medewerking van alle gemeenten in de regio cruciaal zijn.

ITJ is van oordeel, dat de meeste actiepunten op zich wel uitvoerbaar zijn. Veel aandacht zal nog nodig zijn voor het consistent uitwerken en daadwerkelijk uitvoeren. Daarnaast is het gelet op het bovenstaande noodzakelijk dat de resultaten concreet, meetbaar en inzichtelijk gemaakt worden.

Borging

Gelet op de inbedding van de preventie en aanpak van kindermishandeling in de reeds bestaande overlegstructuren (voor J&G en huiselijk geweld) gaat ITJ ervan uit dat de noodzakelijke besluitvorming langs de geëigende/bekende routes verloopt en dat tijdens genoemde overleggen de voortgang wordt bewaakt (onder regie van de gemeente). Het is aan te bevelen om een uitvoeringsplanning te maken waarin zichtbaar wordt wie, welke instantie, wanneer, waarover moet besluiten. Overigens zijn de samenwerkende inspecties bereid om, indien nodig, via het sectorale toezicht samenwerking te bevorderen.

ITJ is van oordeel, dat de uitvoering van het actieprogramma voldoende geborgd is als de verantwoordelijke stuurgroepen, bijvoorbeeld via een uitvoeringsplanning, de voortgang en de resultaten van de onderscheiden acties aantoonbaar bewaken.

Voortgangsbewaking en contactinspecteur ITJ

ITJ verwacht van de gemeente Haarlem, dat periodiek geëvalueerd wordt of het actieplan wordt uitgevoerd en of de activiteiten er daadwerkelijk voor zorgen dat kindermishandeling beter wordt voorkomen, gesignaleerd en aangepakt.

Op basis van deze tussentijdse evaluaties zal ITJ het uitvoeren van het actieplan in Haarlem monitoren en na twee jaar een eindevaluatie uitvoeren.

ITJ zal de uitvoering van het actieplan volgen, met name aan de hand van voortgangsrapportages of resultaten in de vorm van documenten. Uiteraard wordt dit bezien in het kader van de implementatie van de RAAK-aanpak.

De contactinspecteur zal regelmatig contact onderhouden met de (contactpersoon van de) gemeente Haarlem en waar nodig de provincie Noord-Holland.

bijlage Afkortingen

AMK	Advies en Meldpunt Kindermishandeling
ASHG	Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld
BJZ	Bureau Jeugdzorg
CJG	Centrum voor Jeugd en gezin
EKD	Elektronisch Kinddossier
GBA	Gemeentelijke BasisAdministratie
GGD	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst
IB	Intern Begeleider
ITJ	Integraal toezicht jeugdzaken
JGZ	Jeugd Gezondheidszorg
KJTC	Kinder- en Jeugdtraumacentrum
OGGZ	Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
RAAK	Reflectie- en Actiegroep Aanpak Kindermishandeling
RIAGG	Regionale Instelling voor Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg
ROA	Stadsregio Amsterdam
WWGZ	Wonen, Welzijn, Gezondheid en Zorg
ZAT	Zorgadviesteam